

KUL TÚRA SLOVA

*Vedecko-popularizačný
časopis pre jazykovú
kultúru a terminológiu*

*Orgán Jazykovedného ústavu
Ludovíta Štúra SAV
a Jazykového odboru
Matice slovenskej*

*Vychádza s finančnou podporou
Ministerstva kultúry Slovenskej
republiky*

HLAVNÁ REDAKTORKA

Sibyla Mislovičová

VÝKONNÁ REDAKTORKA

Iveta Vančová

REDAKČNÁ RADA

Adriana Ferenčíková, Ján Findra,
Juraj Glovňa, Robert Hammel,
Renáta Hlavatá, Ingrid Hrubani-
čová, Bronislava Chocholová, Ni-
col Janočková, Ján Kačala, Anna
Maričová, Sibyla Mislovičová,
Jozef Mlacek, Slavomír Ondre-
jovič, Lucia Satinská, Mária Šim-
ková, Iveta Vančová, Pavol Žigo

REDAKCIA

813 64 Bratislava, Panská 26

GURIČANOVÁ, Dana: Hevierov tvo- rivý oblúk	65
HENSEL, Karol: Menoslovie rýb pod- radu makreloblížnych – <i>Scombroidei</i> (1. časť)	75

Z HISTORICKEJ LEXIKY

KRAJČOVIČ, Rudolf: Z lexiky stre- dovekej slovenčiny s výkladom ná- zvu obcí a miest (50)	89
---	----

ZO STUDNICE RODNEJ REČI

RAMŠÁKOVÁ, Anna: Nielen o po- menovaniach významov „prehname šetriť, skupániť“ a „prehname minúť, prehajdákať peniaze“	98
---	----

ROZLIČNOSTI

<i>Kompaktný a kompatibilný, nie „kom- paktibilný“.</i> E. Králik	106
---	-----

SPRÁVY A POSUDKY

Jubilant profesor Juraj Vaňko. K. Du- dová	110
Profesor Ľubomír Kralčák jubiluje. T. Bánik	113

SPYTOVALI STE SA

<i>Chuliganizmus?</i> D. Guričanová ..	117
<i>Prúdar či prúdiar?</i> M. Považaj	118
<i>Čo je bambusárium.</i> M. Kopecká ..	120

Z NOVÝCH VÝRAZOV

Slová, ktoré nenájdete v Krátkom slovníku slovenského jazyka (14). M.

P o v a ž a j 123

KUL TÚRA SLOVA

KULTÚRA SLOVA, vedecko-popularizačný časopis pre jazykovú kultúru a terminológiu. Orgán Jazykovedného ústavu Ľudovíta Štúra SAV a Jazykového odboru Matice slovenskej. Ročník 49, 2015, č. 2 (13. 4. 2015). Sídlo vydavateľa a adresa redakcie: Jazykovedný ústav Ľ. Štúra SAV, Panská 26, 811 01 Bratislava. IČO 00167 088. Matica slovenská – Vydavateľstvo Matice slovenskej v Martine za podpory grantu Ministerstva kultúry SR. Hlavná redaktorka PhDr. Sibyla Mislovičová. Výkonná redaktorka Mgr. Iveta Vančová. Grafická úprava Oto Takáč. Technický redaktor Vladimír Radik. Vychádza šesťkrát ročne. Ročné predplatné 7,20 €, jednotlivé čísla 1,20 €. Rozširuje, objednávky a predplatné prijíma Vydavateľstvo Matice slovenskej, Mudroňova 1, 036 52 Martin, e-mail: periodika@matica.sk, tel. 043/4012839. Evidenčné číslo 3696/09. Podávanie novinových zásielok povolené OZSsRP Banská Bystrica č. 1325/94-PTP z 25. 4. 1994. ISSN 0023-5202

Distributed by Vydavateľstvo Matice slovenskej, Mudroňova 1, 036 52 Martin, Slovakia. Distribution rights are held by KUBON and SAGNER, P.O.B. 34 01 08, D-8000 München, Germany.

© Jazykovedný ústav Ľ. Štúra Slovenskej akadémie vied v Bratislave

© Vydavateľstvo Matice slovenskej v Martine

Vytlačila Tlačiareň BEN&M, Miriam Uličná, Turčianske Teplice 2015

Cena 1,20 €

ZO STUDNICE RODNEJ REČI

---

*Nielen o pomenovaniach významov „prehnane šetriť, skupániť“
a „prehnane minúť, prehajdákať peniaze“*

ANNA RAMŠÁKOVÁ

Peniaz, koruna, peňazivo, peňazstvo, drobné, drobný, drobniak, hotové, groš, grajciar, pikula, finda, grešľa, pengov, fíjka, babka, dudok, červenák a päťka, fuk, bankovka i ceduľa sú výrazy slúžiace používateľom slovenských nárečí obyčajne na pomenovanie mince (zriedkavejšie bankovky) alebo štátom uznaného platidla ako prostriedku výmeny, ktoré sú už dostupné v publikovaných prvých dvoch zväzkoch Slovníka slovenských nárečí (ďalej SSN; I, 1994, a II, 2006). Ak peniaze človek nemá alebo ich má veľmi málo, je zle. Ak ich má priveľa, je to niekedy ešte horšie. Preto dobré i rozumné je vedieť sa uskromniť, s peniazmi múdro naložiť, nájsť primeranú mieru v tom, akú hodnotu im vo svojom živote prisúdime.

Hovorí sa, že bez práce nie sú koláče, čo v skutočnosti značí, že ani trochu peňazí nemožno získať bez toho, aby človek sám nepracoval. Možností, ako získať peniaze, bolo viacero. Napr. v Riečnici (okr. Kysucké Nové Mesto), keď v minulosti niekto potreboval peniaze, *išiel predat' kuseg masla, vajco, veď ňebolo za čo kupiť – tak sa to gazdovalo, žilo*. K múdrosti a šetrnosti nás nabáda človek z Koštian n. Turcom (okr. Martin): *Gazduj, zostarňež a zid'e sa tí!* Zvyčajne počujeme, že muž je hlavou rodiny, ale často sa zabúda na už dávno overenú pravdu, že neraz je žena krkom, ktorá touto „hlavou“ otáča. Toto tvrdenie nám hádam potvrdzuje frazeologické spojenie *Gazdu robel grajciar a gazd'inú korunka* (Újazd, okr. Trenčín), ktoré v sebe nesie význam „gazda zarábal a gazdiná múdro hospodárila s peniazmi“. Tak ako môže napovedať predchádzajúca výpoveď, všetko, čo v ľudskom živote narastá do objemu či rozmerov, má svoj začiatok v takmer neviditeľných drobnostiach – v tomto

---

Príspevok vznikol v rámci riešenia projektu VEGA 2/0105/14 *Slovník slovenských nárečí*.

prípade v drobnom peniažteku. Určite by sa však našiel niekto, kto by povedal, že v malichernostiach. Nuž, každá minca má dve strany, a preto treba mať vždy na pamäti, že nič nikdy nie je také, ako sa zdá na prvý pohľad.

V SSN a kartotéke dialektologického oddelenia Jazykovedného ústavu Ľudovíta Štúra SAV v Bratislave (ďalej dialekt. odd. JÚĽŠ) majú široké zastúpenie lexémy s významom „prehnane míňať, prehajdákať“ alebo „prehnane šetriť, získavať peniaze či majetok“. Popritom sa nevyhneme ani pomenovaniám ľudí, u ktorých tá-ktorá činnosť v ich živote niekedy prevažuje. Mnohé príklady, ktoré budeme citovať, sú z archívov dialekt. odd. JÚĽŠ. Lexéma *skuhriť* vyjadruje význam „prehnane šetriť, sporiť, skupáňať“, napr.: *Len skuhri tia groše!* (Kameňany, okr. Revúca); *Pre koho len skuhri?* (Bobot, okr. Bánovce n. Bebravou). Rovnaký význam v sebe nesie nedokonavé sloveso *skyvražiť*: *Ani deti nemá, a tak skivraží!* (Slavošovce, okr. Rožňava) doložené v nárečových podobách: *To už e taká nátura, škivraží, aňi vlasním deťom ňedopreje* (Dolná Lehota, okr. Dolný Kubín) a *Celi život škivraží, nič si nedožičí* (Ploštín, okr. Liptovský Mikuláš). Rôzne, často nepriaznivé životné okolnosti neraz donútia človeka priam až k prehnanej šetrnosti. O tom svedčí doklad z Kokavy n. Rimavicou (okr. Rimavská Sobota): *Kod zmo dlžobu splácäli, miseli zmo veľmi škivražiti.* Takisto sloveso *štivražiť* označuje význam „prehnane šetriť, skupáňať“: *Čím má viac, tím viac štivraží* (Bobrovec, okr. Liptovský Mikuláš). Z východnej časti nášho územia sú v danom význame doložené lexémy *skučkaric* (Spišský Štvrtok) a *skučkovac*. Porovnaj: *Cali život skučkoval a peňeži ňeužil* (Spišský Štvrtok, okr. Levoča); *Cali život skučkoval, a ňidž ňema* (Štefanovce, okr. Sabinov).

V kartotéke dialekt. odd. JÚĽŠ sú v rovnakom význame doložené tri nedokonavé slovesá so slovotvorným základom *žgrl-*: *žgrlačiť*, *žgrliť* a *žgrlošiť* v náležitých územných obmenách. Porovnaj: *No co s teho máš, ti žgrláň, ket tak žgrlačíš, co si ze sebú na ten druhí sviet zebereš ti tisícé?!* (Skalica); *Veť šaña ci groš, to už hej, aľe ňie žgrliť!* (Bziny, okr. Dolný Kubín); *Ti len žgrllošá* (Šurany, okr. Nové Zámky); *To šecker bolo vlasne preto, že drhóv a žgrllošev, abi si zaz mohóv role kúpiť* (Lapáš, okr. Nitra); *Já som veru ňikedi ňežgrllošila* (Chochoľná, okr. Trenčín). Doložený je aj hláskoslovný variant *žgrhlošiť*: *Celej život žgrhlošeu, teras šecker tu nahau a tašou, d'e loj kopu* (Kalinovo, okr. Lučenec).

Sloveso *držgrošiť* zachytené v Slovníku súčasného slovenského jazyka (1. zv., 2006) má akiste nižšiu frekvenciu výskytu ako substantívum *držgroš*, ktoré funguje v rovnakom význame v spisovnom jazyku, ako aj v nárečiach. V SSN sa toto sloveso neuvádza, ale spomínané maskulínium dokladá zo stredného i západného Slovenska (SSN I, 1994, s. 401): *Je z ňeho veľikí držgroš, nadarmo ňevidá aňi grajcára* (Bánovce n. Bebravou); *Sú takí držgroši, šanobní ľud'i* (Svätoplukovo, okr. Nitra); *držgroš* (Važec, okr. Liptovský Mikuláš) a variant *držigroš* (Mošovce, okr. Martin).

V rámci slovtvorného hniezda *lakom-* je v SSN II (2006, s. 20 – 21) doložených niekoľko výrazov. Porovnaj: *To je lakomec, tam ti je škoda ísť, aj tak ti ňidž ňedá* (Košťany n. Turcom, okr. Martin); *Takiho lakomca ňid adaj pot slnkom, ako je tvaj starí oťec* (Revúca); *Lakoncovi ňičoho dosci ňeňijé* (Bošáca, okr. Trenčín); *O toho lakomca ňišt nedostaneš* (Vaďovce, okr. Myjava); *Lakomedz ostaňe fše taki, kim ňezdehňe* (Markušovce, okr. Spišská Nová Ves); *Lakomník, neh mi vádz nepride do domu!* (Kameňany, okr. Revúca); *lakomník* (Turičky, okr. Lučenec); *lakomník* (Sedlice, okr. Prešov, Šemša, okr. Košice, Žalobín, okr. Vranov); *lakomejník* (Vyšný Hrušov, okr. Humenné). V SSN sa takisto uvádza lexéma *lakomčúch* a zo ženských podôb pomenovania *lakoma*, *lakomica*, *lakomic* i *lakomnica*. Porovnaj: *Takeho lakomčucha ňebulo f calej stol'ici* (Ratvaj, okr. Sabinov); *Lakoma je z ňej, ani temu žebrákovi kúsek chleba nepodá* (Myjava); *Ťidž mi ňedala, lakomňica!* (Horná Lehota, okr. Dolný Kubín); *Šag ju poznáš, tú lakomic* (Kameňany, okr. Revúca); *Jehová manka boli taká lakomica, nesce-li mu penáze dat* (Báhoň, okr. Modra).

So slovtvorným základom *skuhr-* a *škuhr-* sú v kartotéke dialekt. odd. JÚLŠ doložené slová *skuhra*, *skuhrák*, *skuhraňa*, *skuхроš*: *Skuhra jed-na, nemá ňikedi dost!* (Kuchyňa, okr. Malacky); *Ot té skuhri ti nepítaj!* (Kameňany, okr. Revúca); *To je veľkí skuhrák, ňikomu ňišt ňedaruje* (Kokava n. Rimavicou, okr. Rimavská Sobota); *skuhrák* (Bošáca, okr. Trenčín); *Rouňi sa zišľi, aj jeho žena je skuhraňa* (Pukanec, okr. Levice); *skuhraňa* (Bošáca, okr. Trenčín); *Tan som mala takího pána, tag mi poviedau, žebi ma šlak trafju, kebi som vela zedla, no skuхроš, ňedau, ňekceu dat'* (Poniky, okr. Banská Bystrica); *Tvoj brad Vilo je takí skuхроš, darmô čo pítaž od ňeho* (Pukanec, okr. Levice); *Tot skuхроš bi či ňišt nedal* (Kameňany, okr. Revúca); *skuхроš* (Kalinovo, okr. Lučenec, Revúca, Bošáca, okr. Trenčín).

Isteže sú ľudia, ktorí sú ochotní urobiť čokoľvek, len aby získali istú sumu peňazí. Tento fakt dokumentujú nasledujúce ustálené zvraty: *Ten škuhroš bi si za šesták aj koleno dav prevrtať* (Hliník n. Hronom, okr. Nová Baňa); *Škuhrož bi aj vož hnal za korunu* (Chyžné, okr. Revúca). A ten, ktorý je lakomý, skúpy, môže o sebe počuť na území juhostredoslovenských nárečí, že je *škuhravý*, napr.: *Mojí príbuzní sa velmo škuhraví ľudia* (Hliník n. Hronom, okr. Nová Baňa); *Moja svokra je velmo škuhravá, na každí pohárik, čo si vipijen, na každí grajciar mi hľadí* (Pukanec, okr. Levice); *Tak škuhraveho človeka son dáuno ňevideu* (Kalinovo, okr. Lučenec).

V kartotéke dialekt. odd. JÚĽŠ sa evidujú aj názvy osôb so slovotvorným základom *žgrl-*. Ženská podoba *žgrlaňa* je doložená z Bánoviec n. Bebravou: *Žgrlaňa žije len pre peňáže, druhému niž nedopraje*. Mužská podoba je doložená z Bošáce (okr. Trenčín): *Ten žgrlloň kedisi skape od hladu*.

Slovotvorný variant *žgrloš* je na území stredného i západného Slovenska. Porovnaj: *To je škrta, ščibron, žgrloš, čo si nedožičí ani pou deci vipiť, ani zajezd' si* (Konská, okr. Liptovský Mikuláš); *Veru je takí žgrloš, že ani mne ništ nedá* (Valaská Belá, okr. Prievidza); *Žgrloš id'e iba za peňazmi* (Kociha, okr. Rimavská Sobota); *Ten žgrloš mislí, že si to zebere do hrobu!* (Kuchyňa, okr. Malacky); *Je velikí s ňeho žgrloš, vatčého skupáňa ňetreba* (Bánovce, okr. Topoľčany); *žgrloš* (Kaľamenová, okr. Martin, Stará Turá, okr. Nové Mesto n. Váhom). V časti západoslovenských (ďalej zsllov.) nárečí sa používa fonetický variant *žgrlloš*. Porovnaj doklad z Chocholnej (okr. Trenčín) *Len ňebuc takí žgrlloš* a z Lapáša (okr. Nitra) *Žgrllošom bó celí život a na čo to bolo dobré?!* Variant *zgrgloš* máme doložený z Jedľových Kostolian (okr. Zlaté Moravce), z Brodského (okr. Skalica), *žgrhloš* z Kalinova (okr. Lučenec). Zaujímavá je aj ženská podoba *žgrňa* z Bošáce (okr. Trenčín), takisto vyjadrujúca význam „skúpa žena“.

Podľa údajov v kartotéke dialekt. odd. JÚĽŠ ani slovotvorný základ *skup-* nie je odkázaný iba na jedno pomenovanie. Nárečový výraz *skupáň* je známy predovšetkým v stredoslovenských (ďalej strsllov.) a zsllov. nárečiach, ojedinele vo východoslovenských (ďalej vslov.) dialeктоch, *skupoň* sa vyskytuje na horných Kysuciach a na Spiši, *skupák*, *skupár*, *skuptár* čiastočne vo vslov. a ojedinele v strsllov. dialeктоch. Zriedkavejšie lexémy *skupál'* a *skupliak* sa používajú vo východnej časti nášho územia. Najrozšírenejšia vo vslov. nárečiach je podoba *skuptoš*. Zo Záhoria, dolných

Kysúc a z Oravy je doložený variant *skupoš* a z Dlhej Lúky (okr. Bardejov) *skupčoš*. Na ilustráciu porovnaj: *Je s ňeho veľikí skupáň, niž na seba ňekúpi* (Bánovce n. Bebravou); *Zuza je veľkí skupáň, chudobnému ňedá kúska chleba* (Návojevce, okr. Topoľčany); *Jano je veľkí skupáň* (Tekovské Trst'any, okr. Levice); *Takí skúpán sa nenašól f celěj dzedzine, ani pivo si nedoprajál* (Zvončín, okr. Trnava); *To si mal aj gde is, akurát gu takimu skúpanovi!* (Roštár, okr. Rožňava); *Len nepítaj ot skúpána!* (Kameňany, okr. Revúca); *To taki skupak, aňi sebe ňežiči* (Žakarovce, okr. Gelnica); *Skupaňovi ňedaj ňič!* (Chrast' n. Hornádom, okr. Spišská Nová Ves); z okr. Spišská Nová Ves: *Taki skupoň jag jeho macer* (Smižany) a *skupoň* (Rudňany a Žehra) – rovnaký slovtvorný variant bol zaznamenaný v Kurimanoch (okr. Levoča), v Klokočove (okr. Čadca); *skuptar* (Trstená pri Hornáde, okr. Košice, Kuzmice, okr. Trebišov); *skupár* (Prenčov, okr. Banská Štiavnica); *skupar* (Bunkovce, okr. Sobrance); *skupal'* (Malcov, okr. Bardejov); *skupl'ak* (Košická Belá, okr. Košice); *Vol'i bic chlop pijak, jag bic skuptoš* (Ostrovany, okr. Sabinov); *Me daľi služic ku takomu skuptošovi, co mi aňi jesc poriadňe ňedal a aňi nezaplacil* (Žakarovce, okr. Gelnica); *skupoš* (Zubrohlava, okr. Námestovo, Heľpa, okr. Brezno, Radošovce, okr. Skalica, Horný Vadičov a Riečnica, okr. Kysucké Nové Mesto, Studenec, okr. Levoča, Ľutina, okr. Sabinov, Nižný Hrabovec, okr. Vranov). Z Koromle (okr. Sobrance) máme doložené pomenovanie *skupendak*. Skúpu ženu označujú prechýlené ženské formy *skupaňa* a *skupendra*: *To bola taká skúpána, chlapcovi nedala ani len ten šestág na kolotoč* (Zvončín, okr. Trnava); *skupaňa* (Veľké Bielice, okr. Topoľčany); *skupendra* (Sobrance).

V rámci slovtvorného hniezda *skuč-* sú naporúdzi viaceré nárečové synonymá. Niektorí Západoslávci a Východoslávci poznajú lexémy *skučka* i *skučaňa* označujúce ženu, ktorá je skúpa: *Boli veľká skučka, ešće pítali od ňeho* (Semerovo, okr. Nové Zámky); *skučana* (Siladice, okr. Hlohovec); *skučka* (Dlhá Lúka, okr. Bardejov). Zo Sobraniec je doložené substantívum *skučkar*. Takmer celoslovenský výskyt majú nárečové výrazy *skučko* i *skučkoš*. Porovnaj: *Darmo sa ti unívaš, ten skučko ti na takú vedz ňedá aňi grajcar* (Veľká Maňa, okr. Vrāble); *On je skučko, kebi ja mala to, čo on, aňi bi ňemukla* (Návojevce, okr. Topoľčany); *Ot skučkoša ňepitaj požičic peňeži* (Spišský Štvrtok, okr. Levoča); *Toten skučkoš ci ňepreda aňi zarenko* (Spišské Podhradie, okr. Levoča); *Ňigda ten džadovi ňidž ňedal,*

skučkož jeden! (Veľký Šariš, okr. Prešov); *Skučkoše ci ňidž ňedaju* (Chrast n. Hornádom, okr. Spišská Nová Ves); *skučko* (Bošáca, okr. Trenčín, Lutilla, okr. Kremnica). Zo Spišského Štvrtka (okr. Levoča) je doložená ženská podoba *skučkuľa*: *U nas taku ženu, co je lakoma, volaju skučkuľa*. Od slovtvorného základu *skuč-* sú utvorené ešte ďalšie tri lexémy: *skučo*, *skučoš* i *skučok*, takisto označujúce skúpeho človeka, lakomca, držgroša. Porovnaj: *To vám e skučo, aľe sa aj dobre má, keď ňikomu ňiž ňedá* (Bodorová, okr. Martin); *Ten ti ňidž ňedá, to je ľen takí skučo!* (Košťany n. Turcom, okr. Martin); *Každí skuček suchi jak slama a ma cenke varhi* (Štefanovce, okr. Sabinov); *skučoš* (Dlhá Lúka, okr. Bardejov); *skuček* (Šarišské Dravce, okr. Sabinov).

Zriedkavejší výskyt majú pomenovania so slovtvorným základom *skývraž-*: *Je to takí skývražník* (Likavka, okr. Ružomberok); *Največí gazda v d'ediňe, a ňichtorio d'ieľa ňedau skoluvat, škiuražňig akisi!* (Dolná Lehota, okr. Dolný Kubín).

Toľko a skutočne hojne zo skupiny substantív, ktoré označujú niekoho, kto prehnane šetrí, skupáni, kto je skupáň, držgroš.

V slovenských nárečiach je veľa synonymných sloviel vyjadrujúcich neužitočné, ľahkovážne, márnratné mňhanie peňazí (i majetku).

V Dolnej Lehote (okr. Dolný Kubín) možno v tomto význame počuť sloveso *frnadliť*, napr.: *Aľe si to videu kedi takto frnadliť ňemilobohu peňaze?* (SSN I, 1994, s. 462). Čiastočne v strsl. a v zsl. dialektoch sa vyskytuje v sledovanom význame lexéma *hajdákať* (SSN I, 1994, s. 535): *Ja buďem dred' ako kuoň, a ti buďeš takto hajdákať na darobňice!* (Ležiachov, okr. Martin); *Nemahež ľen tak podaromnici peneze hajdákač!* (Kameňany, okr. Revúca); *Zgazduvat volačo je taššé jako ľen z hotového hajdákať* (Šípkové, okr. Piešťany).

Ak treba vyjadriť, že niekto neužitočne, nehospodárne, ľahkovážne, márnratne a zbytočne minul peniaze, plytval niečím, nositeľom nárečí na strednom i západnom Slovensku sa do úst ponúkajú viaceré výrazy. Porovnaj: *obúchať*, napr.: *Za jeden večer obúchau to, čo zarobeu za tížeň* (Návojovce, okr. Topoľčany); *Aš keď obúchav šecki penáze, išov domov* (Šípkové, okr. Piešťany); *opláknut'*: *No čo, oplákel son krčme pár korún* (Dolná Súča, okr. Trenčín); *Na téj svadbe biz lachko aj tisíc korún oplákla* (Bzince p. Javorinou, okr. Nové Mesto n. Váhom). Z nedokonavých sloviel:

marhat', napr.: *Iba čo podaromnici čaz marháš!* (Likavka, okr. Ružomberok); *Peneze marhá podaromnici* (Kameňany, okr. Revúca); *A nie abi si podarobníci peňiaze mrhau!* (Socovce, okr. Martin); *Hrube peu, mrhau peňáze, až ostau núzni* (Bánovce n. Bebravou); *mind'árit'* v Koniarovciach v okr. Topoľčany; *márniť*, napr.: *Keď už idež do sveta na záropki, tak si peňiaze ňemárni* (Návojevce, okr. Topoľčany) a z Jablonového (okr. Malacky): *Ale keď nič nerobių, enem márniiu, téš sa tí peňíze tracili*, či (opät') dokonavé predponové sloveso *pomárniť*, doložené výpoveďou z obce Rajec (okr. Žilina): *Šeteg majetek pomárňel, kedz mu žena umrela* (SSN II, 2006, s. 123, 124, 165, 203, 504, 625 a 961).

Bez expresívneho odtienka sa používajú slovesá *miňať*, *minúť*, *pomiňať* (SSN II, 2006, s. 165, 166 a 964). Porovnaj: *miňať*, napr.: *Miná penáze* (Lukáčovce, okr. Hlohovec); *Vác miňa, jako prijímá* (Bošáca, okr. Trenčín); *Druhí ešte nemá* (peniaze) a *už miňie* (Svätoplukovo, okr. Nitra); *minúť*, napr.: *Voľačo sa s peňazi minúlo hñed' na trhu* (Lišov, okr. Krupina); *pomiňať*, napr.: *Pomiňala fšeci peňáze, čo mala* (Bánovce n. Bebravou); *Pomiňala mu šecker, čo mav našporené, a ujšla od ňeho* (Lapáš, okr. Nitra).

V obci Široké (okr. Prešov) informátor použil sloveso *marnovac*: *Tak zbuchdarma marnoval tote češko zarobene peňezi!* a v Lubotíne (okr. Sabinov) variant *hajdigovac* s pejoratívnym odtienkom (SSN II, 2006, s. 124; SSN I, 1994, s. 536). Z Prosného (okr. Považská Bystrica) SSN (II, 2006, s. 26) dokladá lexému *lanfárit'*, napr.: *U_ začal lanfáric ze šetkým*.

Zaujímavé sú aj nárečové predponové zvrtné slovesá *natrovit' sa* a *nautrácat' sa*, ktoré máme doložené z Kamenian (okr. Revúca): *Ti si se už došč penezí natrovil* a z Bošáca (okr. Trenčín): *Čo sa ten uš peñez nautrácal!* (SSN II, 2006, s. 374 a 376).

V súvislosti s peniazmi nemožno obísť výrazy *podiet'*, *podievať* a *potroviť* (SSN II, 2006, s. 870 – 871 a 1046). Porovnaj: *De si podel kelia penezze?!* (Nandraž, okr. Revúca); *A že kan som podzel, panebože, tolké penáze, za kravu som utřzil, a ve vačku ani haliéra!* (Brestovany, okr. Trnava); *De podiaváš tia groše?* (Jelšava, okr. Revúca); *Dze len tólké peňáze vié podziévat* (Bošáca, okr. Trenčín); *Fšeci peňáze som potroveu, už ňemám ňišť* (Bánovce n. Bebravou).

V skupine slovies poukazujúcich na význam neuváženého, ľahkomyselného mňania (minutia) peňazi (alebo majetku) majú svoje bohaté za-

stúpenie slová s predponami *pre-* a *roz-*. Z nich Stredoslováci používajú *preflingat'* i *preflingovat'*, napr.: *Preflingoval celí majetok* (Kameňany, okr. Revúca); *Gde si preflingal tia peneze?!* (Rochovce, okr. Rožňava); *prefrnadliť* i *prefrnajdiť*: *Takto ňemilobohu prefrnadľila peňáze!* (Horná Lehota, okr. Dolný Kubín); *Muž jej dávav svoj plad, a ona ho šetog ved'ela prefrnajd'it'* (Hliník n. Hronom, okr. Nová Baňa). Lexéma *prehajdákať* sa vyskytuje v strsl. a zsl. dialektoch, napr.: *Prehajdákau už celí majetok* (Likavka, okr. Ružomberok); *Takí pekni majetok prehajdákať!* (Veľké Bielice, okr. Topoľčany); *Suset si cel'i majetok prehajdákať* (Pukanec, okr. Levice); *Calí majetok prehajdákať s frajlamí* (Mokrý Lúka, okr. Revúca); *Šete grunt prehajdákať* (Kubrica, okr. Trenčín); *Šag on miel peňíze, ale prohajdákať ih v hospod'e* (Skalica). Zo Spišského Štvrtka (okr. Levoča) je doložená lexéma *prehajsac*, napr.: *Keľo peňezi ma, teľo f karčme prehajsja*. Ľudská skúsenosť potvrdzuje, že zlým hospodárením možno stratiť, premrhať, *pregazdovať* (majetok): *Za pár rokov to šetko pregazduvav* (Veľké Bielice, okr. Topoľčany); *Peknva gazdóstvo mali, ale šitko pregazdovav* (Sása, okr. Revúca); *A ket pregazduval šetog majetek, chicil sa žebráckej palice* (Vaďovce, okr. Myjava); *Ten si pregazduval celí majetek* (Zvončín, okr. Trnava). Slovenské nárečia v danom význame disponujú aj slovesom *rozatáriť*, napr.: vo Veľkej Mani (okr. Vráble): *Rodičie mu nahonobili pekni majetog a von, darebák, pomáli šecko rostatári!*, v Málinci (okr. Lučenec): *To bou gazda! Roztatáriu celučički majatok!* a v Dolnej Lehote (okr. Dolný Kubín): *Koľkie peňáze dostau, a raz-dua ích rostatáriu!*, a *roztrtúlit'* v Šípkovom (okr. Piešťany): *Čo dostav, šecko len tag rostrtúlit*. Peniaze možno takisto *roztafáriť*: *Fčérav teprť dostál víplatu, a už ju roztafáril* (Skalica) či *roztrantočiť'* (Štefanov, okr. Senica). V Gemeri o človeku, ktorý nerozvážne minul peniaze, povedia: *Zas rostrlingáril tia groše* (Revúca) alebo *Kelia grájčäre zas šeládnik rostronkoše?!* (Sása, okr. Revúca).

V obrazných vyjadreniach sa dobre drží aj sloveso *púšťať*: *Peňezi dolu vodu pušča* (Brezina, okr. Trebišov) – ľahkomysel'ne mína, utráca: *Ňejeden groš pustil s kešeňe na muzike* (Srňacie, okr. Dolný Kubín) – premárnil. Kto ľahko prišiel o peniaze, o tom v Udavskom (okr. Humenné) povedia, že *višou s peňezi jek šal'eni zoz rozumu* (Udavské, okr. Humenné), a kto ich ľahko mína, pre toho sú *penáze strašne okrúhlé* (Lukáčovce, okr. Hlohovec).